

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată la săptămână:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 33.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Se rup pecețile Unirii cu Roma!

Se rup pecețile, cari leagă de străini, cu sufletul, pe o parte destul de însemnată ca număr, a neamului românesc.

După cărturariul preot și protopop onorar g. cat. și asesor consistorial, Dr. Stefan Pop dela Izvin, în zilele trecute a întors la ortodoxie un alt preot cu situație remarcabilă în biserica g. catolică: părintele *Ioan Pasca*, doctor în teologie, profesor la academia teologică g. cat. din Gherla și spiritual al seminarului de acolo.

E semnul vremurilor nouă, ori cât de mult se svârcolesc, în neputința lor și în uitarea de sine, aceia cari se leagă cu mâni cu picioare de piciorul tronului papal.

Dăm în cele ce urmează după „Telegraful Român”, prea frumoasele documente, privitoare la trecerea părintelui Dr. Ioan Pasca, — mai întâi adresa Sf. Sale către P. Sf. Episcop al Clujului, răspunsul P. Sf. Sale și al Consistorului său și hârtia de rămas bun către P. Sf. dela Gherla.

I.

Prea Sfințite Domnule Episcop!

Să-mi îngăduiți. Prea Sfințite, ca după cum-păniri îndelungate și după grele lupte sufletești ivite între elementele câștigate în decursul educației de o parte și de altă parte între ceea ce conștiința tot mai mult afirmă ca datorită a unui preot român, să fac mărturisirea la care mă simt obligat.

Ca preot-profesor și director spiritual al Academiei teologice din Gherla am avut posibilitatea să observ, cum se desfășoară activitatea și viața bisericii din care făceam parte și cu idealurile căreia eram solidă, deoarece vedeam cum se lucra pentru binele sufletesc propovăduit de întemeietorul bisericii, Domnul nostru Isus Hristos, și totodată se promovează propășirea neamului românesc.

Lucrurile însă, cari trebuie să pună la serioasă meditare pe ori și care preot. îmi dau convingerea, că pentru realizarea scopurilor ideale amintite, este necesară refacerea de bună voie a acelei unități religioase, care a fost stricată de streini prin terorizări și privilegii. Divizarea făcută de streini cu scopul mărturisit sau ascuns de a ne perde, dacă a fost dăun-

toare în trecut pe lângă toate foloasele pe cari le adus legăturile noi, este un adevărat dezastru azi în urma rivalizării și concurenței ce există între bisericile românești, cari rivalizări vor duce fatal la slăbirea și anihilarea sufletului religios al poporului român.

Calăuzit de această convingere rog Prea Sf. Voastră, să binevoiți a mă primi în sânul bisericii ortodoxe române.

Cluj, în 19 Decembrie 1923.

cu umilință —

Ioan Pasca m. p.,
preot Dr. în teologie.

Martori:

Dr. Sebastian Stanca m. p.

Dr. Vasile Sava m. p.

II.

Consistorul eparhial ortodox român Cluj

Nr. 8/1924.

M. On. Domn

Dr. Ioan Pasca
preot și profesor

Cluj.

În temeiul declarațiunii Sf. Tale dela 19 Dec. 1923 și a hotărârii nestrămutate, prin care ceri a fi primit în sânul bisericii noastre ortodoxe în virtutea puterii noastre spirituale canonice, te-am primit în clerul eparhial al diecezei noastre și consistorul îți va oferi o aplicare corespunzătoare cu calificația M. O. D-tale și cu eminentele calități, prin cari te distingi.

Insofesc primirea M. O. D-tale în clerul eparhiei noastre cu cele mai adânc simțite urări de bine și cu binecuvântarea noastră arhipăstorească

Cluj, în reședința noastră episcopescă, la 19 Dec. 1923 (1 Ian. 1924).

(L. S)

Nicolae Ioan m. p.,
episcop ortodox al Vadului,
Feleacului și Clujului.

III.

Ilustrității Sale

Dr. Iuliu Hossu
episcop

Ilustrisime Domnule Episcop!

Subsemnatul dimisionez din slujbele încredințate mie de Ilustritatea Voastră. Mulțumesc pentru binefacerile și încredințările cu cari am fost onorat

Mă simt însă obligat ca atunci când dimisionez din cea mai importantă slujbă, a unui director spiritual al academiei teologice din Gherla, să arăt motivele hotărârii luate. Nu pot să continuu cu conștiință

impăcată împlinirea slujbei, care vrând nevrând statornicește în ea divizarea religioasă făcută de streini între fiii aceluiaș neam, cu scopul de a ne anihila. Din acel moment, când am cunoscut, că divizarea religioasă a românilor n'a fost un act de convingere, ci unul impus de streini, cu sila de o parte și prin favoruri și privilegii de altă parte, nu mai pot să dau modestul meu concurs pentru rehabilitarea și statornicirea silniciei, care azi își arată urmările sale nefaste mai mult decât ori și când. Nesfârșitele procese, neînțelegeri între preoți și credincioși, hotărârile luate nu după dreptate ci oportunitate, slăbirea disciplinei la cler și popor, sila morală de a ierta și a trece cu vederea crime canonice, toate își au originea în divizarea noastră religioasă. Și eșire din chaosul care avea este la început nu este, decât prin revenire de bună voie la unitatea religioasă.

Când am tras consecvențele logice din starea faptică, atât de bine cunoscute Ilustrității Voastre și am cerut primirea în clerul ortodox român, n'am făcut altceva, decât ceea ce este dorința sinceră a multor suflete preoțești, de a nu vedea sufletul românului credincios zdrențuit prin divizarea religioasă, respective prin urmările ei nefaste.

Primii Ilustritatea Voastră mulțumirile mele pentru binefacerile și încredințările date și mă considerăți demisionat din slujbele avute.

Gherla, în 1 Ian. 1924.

cu deosebită considerațiune

Ioan Pasca m. p.,

preot Dr. în teologie.

Dăm loc însufletitului comentariu din „Telegraful Român”.

Fericim-te, părinte Pasca, pentru arătarea drumului drept ce duce la izbăvirea neamului, de cercările aspre, grele și ispitele ce l-ar mai putea întâmpina, rămânându-i și pe mai departe împărțiți în două cârmuitorii sufletului său creștinesc.

Te laudăm, că nu favoruri și privilegii te-au înduplecat să părăsești directoratul spiritual al unei academii teologice.

Ca și părintelui dela Recaș, numai râvna către casa Domnului cea adevărată și dragostea de sufletul acestui neam și-au insuflat convingerea din care ai purces pe calea adevărului deslușit cu minte luminată și cu inima plină de căldură apostolească.

Fi-va oare pasul și pilda Sfințiilor Voastre îndemnul de adâncă meditare și pentru Preasfințiile lor dela Gherla și Lugoj? Dumnezeu, pentru slava căruia noi am ridicat dintru început cuvântul nostru de chemare, să le stea într'ajutor!

Preasfințite Părinte dela Gherla, cu mai multă îndrăsneală și cu mai mult spirit de inițiativă — ni se pare nouă, — nu lăsa să apuce înainte subalternii, căci păstorul trebuie să meargă în fruntea turmii, care simte și ea, ori mai ales ea, unde sânt poleșile cu pășunea cea bună; Preasfințite dela Lugoj, pe care vă cunoaștem printre sufletele frumoase din biserica unită, în numele aceluiaș Hristos, căruia ne închinăm cu toții, în ceasurile de meditare adâncă, Te rugăm să-ți pui întrebarea asupra datoriei sfinte către sufletul și viața acestui neam românesc. Lumina lui Hristos va lumina poate ca lui Pavel pe drumul Damascului.

Nu lăsați ca alții, mai mici, să umplă mai întâi paginile de glorie ale istoriei neamului, unde vă pu-

teți scrie cu litere de aur numele pentru vecie. Plecați-vă urechea la duioasa rugămintă, pe care vi-o face sufletul neamului, ascultați glasul de chemare al strămoșilor, ce se împletește cu strigarea de acum a nepoților, și dați mărire lui Dumnezeu, care ne-a învrednicit să ne arate pilda de unire a unui neam într'o țară a sa, ca să faceți reîntegrarea completă și într'o biserică. Blândul mitropolit dela Blaj nu se poate să nu se alăture gândului măreț, când v'ar vedea apucați pe drumul întoarcerii.

Iar când semnul ar fi dat de către cârmuitorii bisericii pe care o păstoriți, credincioșii, cler și popor, vor avea bucuria ingerilor și a păstorilor din sfânta noapte de Crăciun. Se vor îmbrățișa și săruta frații de mult despărțiți, dar întru nimic schimbați ori deosebiți, căci ei și-au păstrat sufletul religios întreg, curat și neatins de haina catolicismului strein, ce s'a pus pe deasupra.

Aduceți neamului dar de noul an în care intrăm solia de mântuire deplină din cătușele trecutului amar și acest neam vă va binecuvânta în veci. Iar Domnul vă va împodobi cu cununa pe care o dă celor mai aleși ai săi, și pe care nici un fel de măriri dela oameni nu o pot înlocui, nici atunci când ei se laudă a fi „vicarii lui Hristos pe pământ”.

Dă, Doamne, neamului meu acest ceas de mărire încă în vremea vieții noastre, ca slava Ta să fie deplină între noi și bucuria și fericirea noastră în veci netrecătoare!

Din partea noastră n'avem de cât să adăogăm:

Să se rupă pecețile, cari ne leagă de străini și împedecă restabilirea vechei unități religioase de odinioară, și ne slăbesc și azi, când este vorba de consolidarea politică a neamului nostru!

Patronatul eclesiastic Ungar — Neoiobăgia României

I.

Să nu i-se pară nimănui a fi exagerat titlul sub care se aștern rândurile ce urmează. Nu este vorba de o agresiune la adresa catolicilor noștri, ci numai de o simplă apărare în fața privilegiilor lor seculare — de înzestrare și de putere — prin cari se încearcă și acum, în țara noastră, să ne țină robi ai lor.

E vorba de instituțiunea patronatului eclesiastic ungar, o formulă de drept public, politic și bisericesc, care a fost cheia magică din trecut a progresului și ravagiilor catolicismului unguresc printre români și celelalte naționalități din fosta Ungarie, și care tinde azi a se perpetua, în țara noastră și în detrimentul ei, în formele unei noi iobăgii. În concret va fi vorba despre un singur caz de patronat, în favorul comunei gr.-cat. din *Chereluș* (jud. Arad), care — sub titlul de patronat — era dispensată de a aduce vr'o jertfă pentru întreținerea cultului său, a bisericii și școlii sale, jertfă pe care trebuia s'o aducă „patronul”.

Las să urmeze, drept ilustrare, un fragment din o nouă lucrare a mea despre Patronatul eclesiastic ungar.

*

În Chereluș „unația” s'a culbărit d'abia la 1834, anul când înflorea în județul Aradului acțiunea pro-sellistă a episcopului gr.-cat. Samuil Vulcan. Patronatul tinerei comunități gr.-cat. l-a luat asupra sa domnul feudal de pe vremuri, a căruia moștean era în timpul din urmă contesa Sigrai. Mai apoi s'a asociat la sarcinile patronale și fondul pentru propagarea religiei catolice sau așa numitul „fond religios catolic”. Deci exista chiar o tovărășie patronală pentru a salva interesele catolicismului ungar într-o comună românească gr.-catolică, împresurată din toate părțile de sate românești ortodoxe. Contesa Sigrai, care petrecea la Roma, și-a vândut moșia — zice-se — de peste 5000 jugăre cadastrale unui consorțiu financiar din Budapesta, fără să volască a ști, ea sau cumpărătorii, de îndatoririle patronale. Consorțiul începuse, la 1909, parcelarea moșiei, și din moșie și-au cumpărat părți mai ales românii ortodocși din comunele învecinate, căci alții — afară de puțini străini — nu locuiesc în partea locului. Iar chestiunea prestațiilor patronale în favorul bisericii gr.-catolice din Chereluș a ajuns înaintea forurilor justițiare. Judecătoriile ungurești însă au obligat pe cumpărători, în absolută majoritate ortodocși, să supoarte ei patronatul. Astfel țărani noștri ortodocși, cari doreau pământ, au ajuns în belea cu patronatul. Ei trebuiau să facă aceea ce nu făcuseră „patronii” de aceeași credință — contesa și fondul religios catolic — să repare biserica gr.-catolică din Chereluș, care ajunsese de mult într-o stare de dărăpănare, încât a trebuit să fie închisă din motive de ordin polițial.¹⁾ Ear acum, când și altfel Reforma agrară ar face pe români să fie stăpâni pe acea moșie, episcopia gr.-cat. din Oradea-mare, acum de curând, a dat asalt asupra nouilor stăpâni de pământ, în numele instituțiilor medievale a patronatului eclesiastic ungar, sprijinit pe judecățile ungurești, după cari pământul trebuie să rămână veșnic înjugat la sarcini patronale în folosul catolicismului.

Ei bine! Nu sântem oare în noua țară a tuturor românilor, în care trebuie să primeze interesele noastre, și nu ale străinismului? Și în țara noastră să continuăm a rămânea tot robii de ieri?!

Episcopia gr.-cat. din Oradea-mare a somat pe noii împroprietăriți, să satisfacă îndatoririlor patronale. La această operă de „coadă de topor” s'a găsit cine să se angajeze: dl Dr. Cornel Buștea din Chișineu, pare-ni-se fiu de învățător confesional ort. român. Il privește! Hârtia sa, ca un document, e vrednică să fie trecută aci. Iată-o, cu limba și interpuncțiile ei:

Nr. crt. 124. Chișineu, 17 Sept. 1922.

Dlui

în Șicula

„Efteptuindu-se parcelarea domeniului contelui Sigrai din Chereluș, începută încă în anul 1909, dreptul de patronaj (sic!) existent (!) în favorul comunei bisericesti gr.-cat. din Chereluș, de asemenea îi obligă pe proprietarii de acum.”²⁾

„Deoarece dintre edificiile bisericesti, *biserica*

¹⁾ Cherelușul are, după statistica episcopiei, 2444 suflete gr.-catolice. Comuna e la șes productiv. Totuși poporul, desvâțat de a jertfi pentru biserică și dedat a trăi din mila „patronilor”, și-a lăsat biserica în părăgînire, — lucru ce nu se obișnuște la ortodocși!

²⁾ De ce nu arăți temeiul legal? Care-i?

și cele două edificii parohiale.³⁾ sânt în așa stare deplorabilă că (maghiarism!) cu amânarea renovării ar urma ruina edificiilor, prin ce s'ar spori numai speșele și sarcină mai mare în defavorul proprietarilor⁴⁾. — Biserica este deja de mult evacuată și tot așa de mult nu se ține serviciu divin întrânsa.

„Dreptul de patronaj⁵⁾ pe lângă dreptul pe care-l are⁶⁾ (!) posesorii, le dă deasemenea și datorință, că (alt maghiarism!) edificiile bisericesti să le țină în stare bună⁷⁾. Renovarea edificiilor conform planului „Serviciului de poduri și șosele Arad” de sub Nr. 1573/1 1923 ar costa 230.000 Lei.

„P. S. Sa episcopul diecezei Orăzii-Mari m'a concredzut (!) cu încasarea acestei sume.

„Din parte-mi pentru încunjurarea procesului, prin mare muncă (of! sireacu!) am făcut împărțirea sumei după catastrul pământului dtale de sub Nr... C. F. din Chereluș și vă provoc, că (!) în termin de 8 zile să achitați în biroul meu advocațial suma proporționată (!) de 825 Lei — bani care cade pe dv. împreună cu 183 Lei 10 bani spese ivite și taxă de provocare.

„Observând că în caz de neachitare voi fi silit a vă improcesua și în proces voi pretinde întreagă (?) suma de 230 000 Lei (!) și speșele de proces.”⁸⁾

Astfel, nenea cutare din Șicula a plătit, numai să scape de proces și fără a-și da seama: la ce poate, sau nu, să fie obligat, în total 1008 Lei și 10 bani! Și tot astfel, alți 37 șiculani au căzut în capcana patronatului plătind, laolaltă în afară de speșele advocațiale, peste unsprezece mii de Lei, pentru renovarea bisericii gr.-cat. din Chereluș, aparținătoare celei mai bogate dintre toate episcopiile românești din Ardeal. Unde să mai punem sumele încasate, spre acelaș scop, dela ortodocșii din alte comune învecinate?! Și după cum auzim, cetățenii de alte limbi și chiar catolici, cari au cumpărat din aceeaș moșie, nu au plătit — zice-se — asemenea gloabă catolică!

Dar povestea nu se sfârșește cu atâta. Pofta vine mâncând. Aceasta a dovedit-o episcopia gr.-cat. din Oradea-Mare. Văzându-și realizat scopul de înjugare a ortodocșilor la carul patronatului catolic, vrea acum ca biserica din Chereluș s'o ridice din fundament, pe socoteala ortodocșilor, cari dacă se lasă tunși, se vor lăsa și muși. Și astfel, acum e vorba de o nouă repartizare, pe „patroni”, a unei sume ce trece milionul de Lei.

Intrebăm: Care sânt acele temeuri, pentru care cetățenii României întregite, de orice lege și limbă ar fi ei, să poate fi îndatorați a purta sarcinile patronale pentru cherelușenii gr.-cat. sau pentru ori cari alți catolici? Dacă catolicismul are — țara româ-

³⁾ Vor fi: Casa parohială și școala gr.-cat. Asta e soarta bisericilor, caselor și școalelor gr.-cat. și în alte părți, unde „patronatul” catolic a demoralizat satele românești și le-a tămpit sentimentul de jertfă!

⁴⁾ Vrea să zică noii împroprietăriți, pe cari episcopia gr.-cat li înjugă la carul patronatului!

⁵⁾ Nu știți, dle avocat, să faci distincție între patronatul eclesiastic și între „patronaj”?

⁶⁾ Îscălește și episcopia gr.-cat. această teză, că noii proprietari au și drepturi? sau e numai un șiretlic, sau cel puțin o crasă neorientare de drept asupra patronatului, din partea „biroului advocațial”?

⁷⁾ Adecă: Românul în țara lui liberă, să se bage slugă la dârloagă cel catolic! G. C.

⁸⁾ Fondul religios catolic, de sigur, nu va fi fost tras în judecată, deși îi revine datoria de-a servi scopului de propagarea religiei catolice!

nească, ea însăși nu are! — interes să perpetueze sciziunea sufletească dela Chereluș de ce nu se aruncă sarcinile patronale asupra patronului asociat contesei Sigrai, care este fondul religios catolic? De ce?

Aceste întrebări, — la care vor cere un răspuns românii ortodocși interesați din partea locului, ar trebui să și-le însușească țara întreagă și să reclame o rezolvire radicală a patronatului ecleziastic ungar, care nu este după cum se vede, de cât perpetuarea sub o formulă ecleziastică a iobăgiei politico-economice, începută în evul mediu pentru înjugarea și aservirea a catolicilor, o neioabăgie a României de azi.

II

Punem chestiunea, în discuție publică, din mai multe motive.

Pământul românesc dela Chereluș sau de aiurea din fosta parte ungarască a Țării Românești de astăzi, nu a fost nici adaus aici, în spiănare, de către unguri la sosirea lor din Asia, nici n'a fost trimis încoaci din corpul mincinoasei moșteniri politice terestre (Patrimonium Sancti Petri) a statului papal, pentru ca acest pământ să poată fi osândit a sluji pentru toate veacurile intereselor politico-religioase ale tovărășiei medievale dintre unguri și papalitate. Și mai puțin pot avea tirlu să ne despoaie sub cuvântul îndatoririlor patronale, neofitii dela Oradea Mare ai catolico-ungarilor, nepoți cari ni-au supt prea destulă vlagă din pământ și din țaranul român, fără a ne fi dat într-g echivalentul cultural moral, decât aspectul dureros al ideii de solidaritate catolică — preconizată acum de curând tocmai la episcopia gr.-cat. din Oradea Mare.

Cazul dela Chereluș ne dă un motiv de si e grăitor despre urgenta și necondiționata necesitate, morală și politica socială, a cetățenilor și a statului român, de a se desrobi și pământul românesc din cătușile așezămintelor medievale catolico-ungare, între cari patronatul ecleziastic stă la locul prim, ca o strădentă și sfidătoare negațiune a principiilor, pe cari statul român vrea să le pună la temelie operațiunilor de reformă agrară, menită a face pe țaranul român deplin stăpân peste brazda muncită de el și temelie trainică a țării.

Punem chestiunea aceasta întâi de toate ca un postulat de dreptate incontestabilă, drept răspuns la palmuirea ce ni se aplică peste obrazul de mucenic al țaranului nostru ortodox exploatat și azi de catolicism. Dar o punem și din alte motive. Legea ungarască LXXI dela 1723 — nedesființată de unguri și rămasă în vigoare și pe urma dispozițiilor clare din art. 137 din constituțiunea nouă a României — dădea drept regelui ungar, iar acum dă drept *Regelui român, să pună sub secevestru bunurile aceluia episcop catolic*, care nu se îngrijește de ținerea în ordine a bisericilor din eparhia sa. În realitate însă se întâmplă tocmai contrarul. Fiindcă Regele și statul român nu fac uz de drept rile lor — cari ar trebui să fie și o datorie — față de bogata episcopie catolică, *abuzează dânsa de toleranța (să zicem așa!) organelor de conducere ale statului și de răbdarea fără hotar a cetățenilor ortodocși, cari se lasă exploatați pentru o cauză, care nu e nici în spiritul dreptății și nu este nici a dânsilor și nici a țării, ci a unei minorități profesionale obișnuită a trăi dînsăul altuia.*

Nu-i vorbă, episcopia gr.-cat. din Oradea-Mare

care rade de păduri munți Bihorulul înainte de a se despărți de ei pe urma Legii de reformă agrară și are mijloace de a-și plasa la Beiuș mănăstire de călugărițe Notre Damé, face bună socoteală pentru sine, prin îndrăsnala sa de a înjuga pe ortodocși la carul patronatului catolic.

Opinia publică românească însă trebuie să-și revină la simțul realității și la datorile ce rezultă din situația politică nouă, absolut schimbată.

Dacă statul ungaresc a însemnat o *nedreptate politică milenară ce a trebuit desființată* prin spiritul vremurilor nouă de dreptate pentru neamuri și indivizi, atunci *trebuie desființate și situațiile și motivele de ordin ecleziastic privilegial pe cari s'a răzimat acel stat*. Și dacă frații liberi, în aprobarea marilor aliați și a întregii lumi civilizate, au avut dreptul să ridice spada pentru distrugerea acestui stat medieval și pentru eliberarea noastră din cătușele lui, atunci nu este îngăduit, decât cu primejduirea rezultatelor politice obținute până acum, să ne oprim la jumătatea de drum, adevă fără de a *desființa și corege toate privilegiile politice ecleziastice și economice ale catolicismului ungar*, prin cari a respirat, s'a alimentat și înmăternit însuși spiritul medieval al statului ungar, și prin cari viază și se alimentează și azi între noi un spirit protivnic intereselor țării.

Între bolnavele ecrescențe medievale ale dreptului public ungaresc punem la locul prim tocmai instituiunea patronatului ecleziastic ungar, care este *cea mai expresă negațiune a intențiunilor de desrobirea pământului prin Reforma agrară și a spiritului de largă dreptate și de democrație*, cari trebuie puse la temelie României întregite.

Avem deci cuvânt să cerem factorilor vieții publice, ca *procesul de desrobire politică a românilor subjugați în trecut să continue până în consecințele sale ultime de patronat ecleziastic*, care, la caz contrar, va rămânea și pe mai departe, cum vedem, un mijloc de spoliare pentru scopuri străne.

Legea despre reforma agrară e absolut defectuoasă sub acest raport. Legislativa țării are, prin urmare, incontestabil, cuvânt, de a face regulă și în această privință, desrobind și pământul țării și pe cel ce îl munceste, din robia „patronatului” ungaresc.

Ear celorce ni-au supt bunătățile pământului și vlagă celui ce l-a muncit, fie-le de ajuns cât au supt de veacuri!

(Telegr. Rom.)

Dr. Gh. Ciuhandu,
asesor consistorial.

Episcopii latine în Ardeal.

Există patru episcopii romano-catolice în Ardeal: de Alba Iulia, Sătmar, Oradea și Timișoara. Episcopiiile acestea se află, — cu excepția celei dintâi, — în urma noilor frontiere, atât pe teritorul României, cât și pe al Ungriei. Astfel, întinderea jurisdicției lor s'a micșorat mult din punct de vedere teritorial. Cu această chestiune, care stă în legătură cu interesele politice ale țării noastre, se ocupă, în prim articolul din 23 Dec. 1923 al revistei Legea Românească, protoiereu Dr. Gh. Ciuhandu, care pe temelie de dovezi puternice, spune hotărât și cu toată dreptatea, că jurisdicția ecleziastică a episcopiiilor latine ardelene trebuie să se acomodeze necondiționat frontierei țării.

Eparhiile latine de Sătmar, Oradea și Timișoara aveau cel mult 408 parohii sistemizate, — zice p. Gh. Ciuhandu; — din acestea se găsește astăzi în România numai 213 parohii latine, adică abea 40% din total. Dacă cifra parohiilor atât de redusă, numărul credincioșilor din eparhiile Sătmar și Oradea reprezintă de altă parte infimități (mai puțin de 90 mii), „asa că absolut nici un motiv nu poate avea statul român să mențină și mai ales să subvenționeze organizații eparhiale latine în Sătmar și Oradea Mare“. Ar fi rațional. — ar fi chiar în interesul bunei administrații a bisericii latine ardeleni, — să se revizuiască organizațiile eparhiale latine suprimându-se unele din ele.

Dar, suprimarea unor eparhii latine se impun și din alte motive. Să asemănăm stările bisericii latine cu ale bisericii ortodoxe române: Ori care din eparhiile ortodoxe ardeleni are mai multe parohii, decât cele 3 eparhii latine marginase din spre Ungaria

Privitor la cifra credincioșilor, noi avem un protopopiat (al Mehadiiei) mai împoporat, decât într-aga eparhie latină de Oradea; iar față de numărul credincioșilor latini aparținători Sătmarului, noi avem unsprezece protopopiate ortodoxe, fiecare mai împoporat decât toată eparhia Sătmarului. Indreptățirea suprimării eparhiilor de lux este astfel și mai învederată.

Este vorba, afară de aceasta, și de stabilirea unui echilbru în viața celor două biserici.

Organizația eparhială a bisericii latine, pusă în sarcina finanțelor statului român, ar putea ușor trezi vechile ambiții de proselitism printre noi, la timp ee i s'ar părea potrivit.

În chestie financiară: Statul român dă salariu la 23 canonici latini (din 40) la un popor de cel mult 956 mii, — precum și la 28 canonici greco-catolici romani. În cealaltă parte a cumpenii sânt numai 19 asesori consistoriali, — corespunzători canonicilor, — astfel „statul român salariază 19 asesori ortodocși pentru un popor de aproape două milioane, și pe 51 canonici latini și greco-catolici pentru un popor „catolic“ de—cel mult! — 2 milioane 800 mii; în măsură medie vin de un canonic catolic 54 mii de suflete, ear de câte un asesor ortodox aproape 98 mii de suflete“...

Mai lămurit nu se poate.

Împreună cu p. protoiereu Ciuhandu cerem și noi, nu altceva, decât dreptatea. Și cerem apărarea prestigiului bisericii dominante și al statului însuși.

„Spre o singură turmă“.

Di profesor universitar O. Ghibu publicase în „Universul“ dela București (Nr 308 din 1923) un articol sub titlul *Organizarea bisericii ortodoxe*.

Articolul ni-a stăruit și nouă câteva îndoieli, dar nu am reacționat, ci am lăsat să se limpezească situația în mod firesc, dupăce scrisul dlui Ghibu era talmăcit în senzuri foarte deosebitoare. Cei dela *Unirea* din Blaj ne invitau, alta și nimic, decât ca să trecem și noi la unire cu Pava, căci așa propune d. Ghibu...

Aveam, din zilele trecute, chiar informații precise, că un protopop gr. cat. dintr'o comună românească cu majoritate ortodoxă română, a predicat de două ori în biserică, într'un timp relativ scurt, făcând provocare la articolul d-lui O. Ghibu și la autoritatea acestuia, de a trebui să treacă toți ro-

mânii la unire cu Roma, deoarece unația este vechea lege românească și numai în unire cu Roma ne putem salva bunurile naționale.

A um însă confuzia din publicistica noastră în jurul articolului d-lui profesor universitar O. Ghibu se înlătură, prin însași Sfinția Sa, care e și preot. A trimis adeca *Telegrafului* dela Sibiu, o scrisoare, pe care o publicăm în întregime, pentru explicațiile sale date în senz ortodox, și pentru ca să nu se afirme că am fi lăsat ceva esențial din explicațiile date.

Iată scrisoarea:

Domnule Redactor!

Cetitorii *Telegrafului Român* vor fi cetit cu surprindere articolul p. protopop Emilian Stoica dela Cohalm, publicat în Nrii 101—102, în care Sfinția sa susține că eu aș fi pledat pentru trecerea noastră la biserica Romei, — mai mult chiar, că aș fi militat (pur și simplu) pentru (trecerea noastră la romano-catolicism).

Astfel de afirmații sânt (pur și simplu) de domeniul fantaziei și mă surprinde că ele pot fi puse pe hârtie de un om care mă cunoaște atât de bine cum mă cunoaște p. Stoica...

Alt eva am scris eu, nu ce-mi atribue p. Stoica, și nici ce-mi atribue (*Unirea*) dela Blaj. Articolele mele sânt tipărite și cetitorul obiectiv are posibilitatea să controleze cuvânt de cuvânt părerile și ideile mele. Am scris că după *unirea politică a neamului nostru a sosit momentul ca să punem și să rezolvim și chestiunea noastră religioasă, care este un rod al unui trecut istoric defavorabil. Trebuie să refacem unitatea religioasă a poporului român, sfâșiată de înprejurări dureroase din trecut și trebuie să ne reintegrăm și în biserica lui Hristos, de care vitregitați tot atât de dureroase ne-au rupt fără voia noastră*.

Eu nu cer prin aceasta un lucru mare, ne mai auzit, dimotrivă, cer un lucru pe care de 1600 de ani îl mărturisesc toți creștinii și pe care de sute de ani ei îl cer în rugăciunile lor.

Ca să facem tot ce este cu putință pentruca biserica lui Hristos a cărei unitate o mărturisim în simbolul credinței și pentru (unirea) căreia ne rugăm la fiecare liturghie, să fie în adevăr una. S'au sântem sinceri când mărturisim unitatea bisericii creștine și când ne rugăm pentru ea, și atunci trebuie să facem tot posibilul pentru a o realiza, — sau nu sântem sinceri și atunci încetăm de a fi creștini. — Așa pun eu chestiunea și așa cred. Biserica românească n'a putut face până acum nici pentru reunirea bisericii lui Hristos; astăzi poate face foarte mult, după părerea mea. Eu atât cer: Dacă nu va reuși nu va fi vina ei, dar dacă nici nu va încerca, vai ei!

Dela ideea mea și până la ce mi-a atribuit p. Stoica, este o depărtare ca dela cer la pământ.

Mă doare că văd atâta ură față de o idee, care, cu puțină dragoste creștinească, s'ar putea realiza, spre cel mai mare bine al neamului nostru și spre mărirea lui Hristos. Cine este din principiu în contra reunirii bisericii creștine, acela nu-i creștin, și eu mă voi dispensa de a sta în viitor de vorbă cu astfel de oameni.

Altceva este chestiunea modalității, după care acea idee se poate realiza. Aici pot să fie păreri diferite și pe această chestie se pot încinge discuții multe. Dar și aici trebuie bună credință din partea celor cari se angajează la luptă. A arunca însă din capul locului bănuiele asupra celor cari, eventual, ar

putea fi de alte păreri; — așa cum face păr. Stoica cu mine acesta earăș nu este lucru creștinesc. Eu nu m'am pronunțat încă în articolele mele mai amănunțit asupra modalității rezolvirii chestiunii, așa că păr. Stoica nu are nici un drept de a-mi atribui, așa din senin, păreri care nu au nici un temel în sufletul meu. Dacă ar fi citit cu obiectivitate articolele mele, păr. Stoica ar fi putut afla și până acum că și în privința soluției, **păreriile mele sunt cele mai favorabile din punct de vedere românesc și ortodox și că ele n'au a face cu nici un fel de capitulare în fața Romei.**

Sper că în curând, când ideile mele vor putea fi cunoscute cu deamănuntul de ceice se interesează de ele, voi fi cruțat de pervertiri ca cele în contra cărora mă ridic aici cu toată indignarea mea.

Primiți, vă rog, etc.

Cluj, 31 Decembrie 1923.

Onsifor Ghibu,
profesor universitar.

„Lucruri bune și lucruri slabe la Șeitin.“

Față cu cele publicate în acest organ sub titlul de mai sus, ni-s'a cerut să dăm loc următoarele rânduri:

În No 51 din 17/30 Dec. 1923 al Revistei Dv. pe pag. 6 sub titlul „Lucruri bune și lucruri slabe la Șeitin“, cutare corespondent anonim a publicat pentru descalificarea conducătorilor Bisericii gr. cat. române din Șeitin inexactități, cari dacă ar fi adevărate ar produce disprețul opiniei publice.

La invecțiva primă răspundem:

Separatism în Șeitin noi uniții nu facem. La festivalul școlar aranjat la 1 Dec. n'au fost deloc pofțite nici autoritățile bisericuști unite, nici învățătorul școlii confessionale române unite. Deci nici știre nu am avut că Dl director Pinteza aranjează festival, la care cu plăcere asistam dacă ne-ar fi învitat. Uzanța celebrării serviciilor divine la serbările naționale este în Șeitin că Biserica ortodoxă celebrează la ora 9, iar Biserica unită la ora 10. Deci noi am putea excepționa fixarea festivalului chiar pe orele serviciului divin dela Biserica unită. Elevii școlii unite asemenea au ținut festival, la care în trecut totdeauna am învitat toate oficiile fraților ortodocși și personal pe D-nii preoți și învățători, durere însă nici odată n'au răspuns. Pe noi însă, fiindcă suntem uniți nici măcar nu ne învită. Acesta este purul adevăr.

La a doua invecțivă:

Pretinsul maghiar r. catolic și familia acestuia sunt complet romanizați. Tânărul din chestiune a servit în armata română 2 ani, unde a fost înaintat de sergent. În familia lor limba de conversație este cea românească.

Logodnica lui a trecut la ritual Bisericii unite, iar nu la cea r. catolică, cum tendențios afirmă autorul articolului. Aceasta în baza unei uzanțe înrădăcinată în Șeitin conform căreia femeile trec la religionea bărbatului. La nuntă au participat vre-o 100 de români dintre cari 70% ortodocși; nașul încă a fost ortodox. „Csárdás“ nu s'a cântat, nici dansat. Inscricția a fost „Dumnezeu v'a adus“ în românește.

În ce privește inzulța înfăptuirii solidarității cu catolicii unguri răspundem: În Șeitin sunt azi în total 3 familii catolice maghiare, iar în trecut au fost vre-o 15. Toate aceste familii au fost romanizate de Biserica unită română din Șeitin.

Deci în rezumat sfidările inzulțătoare cu aluzia alipirii la republica catolică a Măcăului învecinat, cu referire la Ilustrisimul dela Oradea și cu plebiscitul lui Horthy le respingem cu indignare.

În fine constat, că poporul român din Șeitin al ambelor Biserici naționale trăiește în deplină armonie și este strein de astfel de perturbări. Aceasta armonie o vom cultiva și pentru viitor cu toate puterile sufletului de creștini și români adevărați.

Șeitin, la 10 Ianuarie 1924.

Cu deosebită stimă:

Gheorghe Maior,
archidiacon — protopopul
Murășului.

Părintele Maior cerușe să-i publicăm și-lele de mai sus cu provocare la legea ungu-rească XIV din 1914, crezând că noi purtăm frica legilor ungurești. Noi însă avem motive, mai puternice decât legile ungurești: sentimentele noastre pentru adevăr și dreptate. De aceea-i publicăm rectificarea foarte bucuroși, că nu avem nimic de ascuns. Adăogăm însă că, decât să ne fi amenințat cu sulita legilor ungurești, Sf. Sa făcea mai bine, dacă nu făcea provocare la ele, deoarece noi nu suntem din tabăra acelor cari — cum a avut prilej toc-mai „Biserica și Școala“ în anii trecuți să experieze — nu dădeau loc lămuririlor ce i-se solicitau chiar în numele legii provocate. Așa, suntem noi, Părinte Maior.

Părintele Maior *amenință și cu proces*, și cere să i-se comunice numele autorului informației, pe care o incriminează. Ei bine, tare să vede că-i plac Sf. Sale procesele! Dar, oare, ce e de interes: *procesul ori adevărul*, pe care să-l fi restabilit acum Sf. Sa?

Nu purtăm frica procesului, nici dacă procesele nu sunt elementul acestei gazete și al colaboratorilor ei.

De altmintea, au cuvântul aceia, cari ne-au informat, să răspundă: ce e adevăr, și ce nu, din rectificarea părintelui M. — căci, *mai presus de toate adevărat*, părinte Maior!

Din parte-ne, Prea Cinstite, dă-ne voie s'o mărturisim deschis: Și locul Sfinției Tale ar fi, *nu pela procese cu informatorii acestei gazete, ci alătura de acei doi preoți luminați ai clerului gr. catolic, despre cari vorbim în numărul nostru de față, și cari au deschis un proces, românesc cutremurător de suflete bune și înțeleghătoare, de a reveni la matca sufletească a neamului românesc.*

Sf. Ta, deci, dă înainte cu procesul ce-l pui în vedere, după legile ungurești, și să vedem, de nu cumva va fi mai tare cestalt proces, al sufletului românesc, care cum se vede, nu a amortit în toți preoții gr. catolici. De popor nici nu mai vorbim, căci el nu cunoaște dogmele papale, cel mult e dus în rătăcire momentană, prin sugestii și prin mijloace drastice uneori... Părinte Maior!

Lumea modernă și biserica

— O întrebare din zilele noastre. —

(Urmare.)

Cu un cuvânt, biserica luptă pentru realizarea împărăției lui Dumnezeu pe pământ cu toată binecuvântarea, cu mila și cu îndurarea sa. Ea luptă pentru împlinirea voinței lui Dumnezeu pe pământ.

Lumea luptă pentru spiritul vremii și despărțirea de Dumnezeu, ajutându-se de toată trufia și egoismul.

Deci chiar contrariul voește lumea modernă, dela aceea ce pretinde Dumnezeu și Hristos dela oameni. Pentru aceea trebuie să lupte biserica, nu din dușmănie față de lume, ci din iubire față de ea, cu toată puterea contra acelui sistem, primejdios, care apare numai sub masca progresului, libertății și dreptății popoarelor, înse toate aceste sunt mijloace și apucături prin cari răpesc popoul creștin binecuvântările religiei.

Deși acest sistem nu există în țara noastră, înse nu este exclus ca să ajungă vreodată și la noi. Căci ceea ce numesc unii „stat modern“ nu este altceva decât acest sistem primejdios bisericii.

Lumea nu vrea să sufere, ca noi să ne supunem unor dogme cu proveniență dumnezească. Dară aceea ce provine din capul unor oameni, după cum ei își închipuesc un stat modern aceea voesc ei, să o proclame de dogmă infalibilă, de care n'are nimeni voie să se atingă.

Dogma asta nouă se proclamă de legea statului, și astfel devine statul, cu toate mijloacele de cari dispune, un luptător contra bisericii. Contra unui atare sistem trebuie să lupte biserica. Nu este nici o dejosire a demnității noastre omenești, când ne supunem unor învățături, despre cari credem, că vin dela Dumnezeu, pentru că nu este nedemn a ne supune sufletul și trupul nostru lui Dumnezeu.

Cea mai mare dejosire ar fi, când ne-am supune umiliți cu sufletul și conștiința ori căru sistem născocit de mintea unor profesori, ceea ce s'ar numi statul modern, și acest sistem doctrinal ar deveni lege în urma unor lupte de partid.

A suferi aceasta ar fi o dejosire a demnității omenești. Aceasta nu o voește biserica, nici poporul creștin.

Să vedem, ce fel de datorințe avem noi, ca buni creștini, în aceste lupte ale vieții între biserică și relele porniri ale vremii?

Toate acele datorințe le-am putea rezuma pe scurt în următoarele: ca noi să ne ferim în luptele aceste de orice vehemență, să fim și față de dușmanii noștri cu bună voință, dară convingerile noastre să le apărăm cu demnitate. Este greu, ce-i drept a păstra discuții demne și a te reținea dela izbucniri supărăcioase, mai ales, când e vorba de credința și de sentimentele noastre religioase, dară cu toate aceste trebuie să ne stăpânim, și se nu devenim pătimași.

Să nu ne închipuim, că creștinismul poate exista pe pământ fără lupte. Tot ce-a adus Hristos pe pământ, se luptă fără contenire, adevărurile lui, poruncile lui divine, harul lui în toate manifestațiunile vieții noastre.

Nu trebuie deci, să ne mirăm, că adevărurile creștine întimpină în viața publică atâta opoziție, când noi însuși simțim zilnic, că chiar în inima noastră se produce opoziție. Există o analogie mare între aceste lupte publice contra creștinismului și între luptele interne contra pornirilor inimii noastre. Aceste lupte nu trebuie să ne amărească, trebuie să le privim, ca ceva ce se ține de viață și nu se desparte.

Față de contrari să fim cu bunăvoință. Și asta-i greu, înse e o datorință creștinească, care e strâns legată de creștinism. Cu cât ne arătăm mai răutăcioși față de contrarii noștri, cu atât ne depărtăm mai mult de spiritul lui Hristos. Acel creștin, care este adânc convins de învățăturile fundamentale ale creștinismului, că numai din harul lui Dumnezeu posedă el toate, va rămânea smerit și în contraverse și va cugeta, că istoria bisericii creștine este plină de exemple, cari arată, că și din cei mai mari dușmani ai lui Hristos pot deveni slujitori buni ai lui și fii ai bisericii sale. Întreagă biserică a lui Hristos, constă, în cele din urmă, din oameni, ce au fost inamici lui Hristos și au devenit apoi fil săi.

(Va urmă.)

INFORMAȚIUNI.

Anul nou în Arad, s'a serbat cu multă evlavie. În catedrală a pontificat P. O. D. protopop Traian Vățian, asistat de preoții E. Crăciun, F. Codrean și diaconul I. Cioară, fiind de față P. S. Sa părintele Episcop și un public imens. După Te Deum ținut pentru familia Regală p. Crăciun, în cadrul unei predice concise, a făcut bilanțul stărilor religioase-morale din Arad pe anul expirat. După serviciul divin toate autoritățile militare, bisericesti, civile, diferite corporațiuni, au mers, unde s'a făcut P. S. Sale dlui Episcop Ioan I. Papp urări de bine pentru noul an.

A vorbit scurt și simțitor p. Vățian urând P. S. Sale încă ani mulți cu bine. P. S. Sa mulțumește pentru sentimentele de alipire și roagă pe toți arădanii să fie creștini mai buni și să dea fiilor lor educație religioasă mai potentată.

Aviz. — Absolvenții Institutului nostru teologic, cari urmează să facă examenul de calificare preoțească au până la 31 Ianuarie (13 Februarie) a. c. să-și înainteze la Consistor, petițiunile de admitere la examen ajustate cu 1) Extras de botez, 2) Testimoniul școlar despre studiile pregătitoare, 3) Absolutorul teologic și 4) Atestat de moralitate dela parohul locului vidimat de protopopul tractual.

Preoți distinși. Cu datul de 1 Ianuarie 1924 P. S. Sa părintele Episcop Ioan I. Papp, a împărtășit binecuvântarea pentru a purta brău roșu, următorilor preoți rurali din dieceza Aradului:

Pavel Mercea, Șetin; Filip Leuca, Pâncota; Augustin Mihulin, Șebiș; Ioan Popovici, F. Vârșand; Ga-

vrii Sălăjan, Timișoara; Dumitru Cotta, Pustiniș; Teodor Pătraș, Șepreuș; Gheorghe Turic, Otlaca, Iustin Iancu, Otlaca; Ioan Săfeș, Steia; Ioan Evuțian, Odvoș; Ilie Chebeleu, Șoimoș; Ioan Popescu, Pecica; Laurențiu Barza, Bacomezeu; Ioan Popoviciu, S. Nicolaulmare; Dumitru Blaga, Beba-veche; Traian Cibian, Birchiș; Ioan Căpitan, Cladova; Vasile Roman, Săceani; Gherasim Andru, Sarcia-română; Nicolae M. Huța, Cerneteaz; Vasile Dehelean, Ususău; Pavel Jurma, S. Andrei; Damaschin Medrea, Baia; Constantin Lazar, Zeldiș; Leontin Beltechi, Aldești; Leontin Micluța, Rîșculița; Ioan Popovici, Berechiu și Sabin Micluța, Chertiș.

CONCURS.

Nr. 4251/1923.

Pentru îndeplinirea funcțiunii de profesor de religie ort. la școlile de stat (de comerț, medie și primare) din Lipova, prin aceasta se publică concurs cu o durată de 30 zile, dela prima publicare în organul „Biserica și Școala“.

Reflectanții vor avea să dovedească cu acte în original, sau cel puțin în copii dela vr-un notar public, că: sunt români de religie ort.; au studiile necesare și îndreptățirea de a ocupa asemenea funcțiune.

Celui ce va fi ales i-se pune în vedere, că are să obțină și încuviințarea, din partea Statului, care îl va retribui după normele în vigoare pentru salariizarea corpului didactic secundar.

Cererea cu documentele necesare să se trimită Consistorului eparhial din Arad.

Arad, la 16/29 Dec. 1923.

Consistorul ort. român, Arad.

2-3

Redactor responsabil: SIMION STANA asesor consistorial
Censurat: Dr. Romul Mager

Important pentru toți Institutorii și Invățătorii

CHESTIUNI METODICE

VOLUMUL I

CUPRINZÂND:

Metodica Scris-Cititului și a celorlalte materii ajutătoare

DE
STEFAN VELOVAN

profesor de pedagogie la școala normală de învățători din Craiova

MARIN FLORESCU și ILIE JIANU

Institutori din Craiova, foști Institutori la școala primară de aplicație a școlii normale de învățători din Craiova.

De vânzare la toate librăriile sau la Editura „Scrisul Românesc”, Craiova.